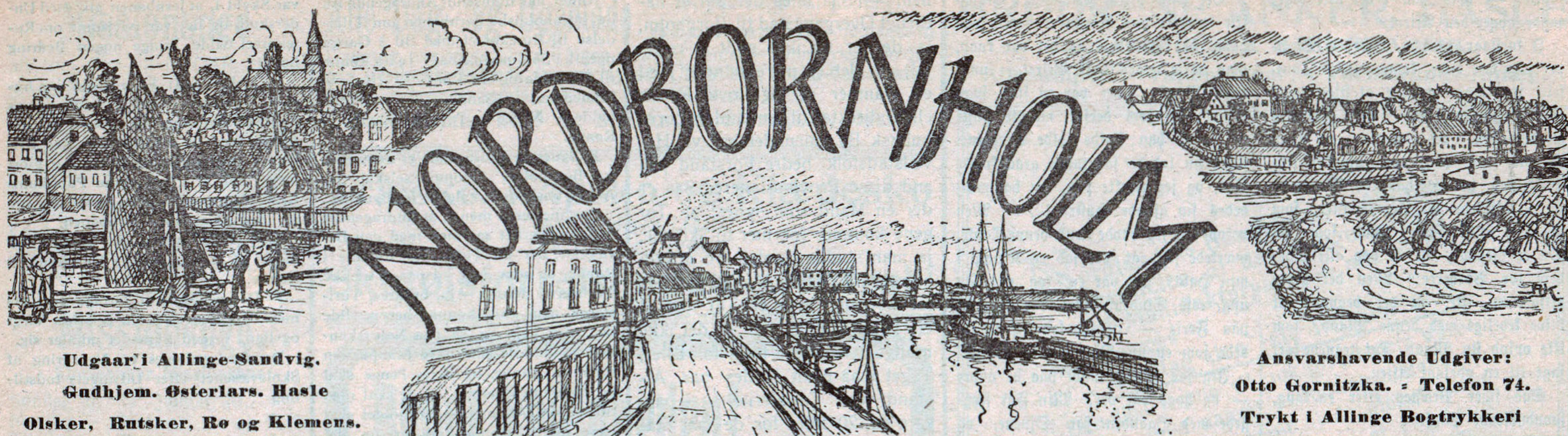




Udgaar i Allinge-Sandvig.
Gudhjem. Østerlars. Hasle
Ølsker, Rutsker, Rø og Klemens.

Ansvarshavende Ud giver:
Otto Gornitzka. - Telefon 74.
Trykt i Allinge Bogtrykkeri

Nr. 232	Alm. Annoncer 10 Øre pr. mm, efterf. Gange 8 Ø. Forretningsann. 8 - - - - - 6 Ø.	Fredag den 22. Januar	Annoncer og lokalt Stof maa være indleveret senest 2 Dage før Bladet udgaar.	1932
---------	---	-----------------------	---	------

Gandhi.

Faa har som Gandhi kunnet faa Verden — til Civilisationens yderste Grænse — til at lytte. Hvor andre Personer og Ideer springer frem i Lyset i Dag og glemmes i Morgen, vedbliver han at bevæge Sindene, og der er aldrig stille om hans Navn.

Var han kun en Politiker, der ledede en Nations Oprør, var det baade urimeligt og umuligt at vække en saadan Spænding om hans Person, at samle saa meget Haab og saa meget Tro om hans Idé. Sandheden er da ogsaa langt snarere, at den Bevægelse, han har skabt, mere er af aandelig end af national Art. Den Kamp, han kæmper, er ikke blot for Indien, men for os alle. — Ganske vist er Gandhi Politiker. Det er af Nødvendighed. Af Naturen er han religiøs. Det er da heller ikke som den politiske Fører, han har sin Magt over Menneskene, — langt snarere som Apostlen, der har et aandeligt Budskab at bringe.

Hans Landsmænd har haft Forstaaelsen deraf, da de bragte ham Tilnavnet Mahatma, der betyder den store Sjæl. Et saadant Navn bliver ingen Nationalhelt eller Politiker — selv af Verdensformat — til Del. Et Blik i Verdenshistorien vil vise, at dens Stormænd er blevet hædret med ganske andre Tilnavne.

For at finde noget tilsvarende maa man over i Religionshistorien. Hans Tilhængere har da ogsaa hentet det fra Indiens gamle religiøse Bøger — Upanishaderne. Mahatma kalder de ham. Det er i Religionen den, der ved Visdom og Kærlighed er blevet eet med Tilværelsens højeste Væsen. Det er forstaaeligt, om han for en Kreds af Intellektuelle, et lille Mindretal med den højst udviklede Moral, bærer dette Navn. Men det betagende er, at det er for Masserne, Indiens uvidende Millioner, han er Mahatmaen. Fordi han er den store Sjæl, er han deres Fører. Af den Grund ofrer de ham deres Lydighed og deres Liv.

At en Blod- og Jernkansler kan tvinge et Folk til at gøre sin Vilje, at en oratorisk Revolutionær kan faa Masserne til at følge sig ud i de vanvittigste Foretagender er forstaaeligt ud fra de almindelige triste Erfaringer om det menneskelige Væsen. Men at en eneste Mand kan faa 300 Millioner almindelige Mennesker — hverken særlig oplyste eller særlig gode — til at rejse sig til Kamp paa et saa aandeligt Grundlag som Ikke Vold, det er paa engang ufatteligt og vældigt. Det kan kun forstaaes set paa Baggrund af Indiens ældgamle Kultur, hvis religiøse Ideer og høje filosofiske Systemer Vesten aldrig har kendt.

Ikke Vold — Satyagraha — er i Virkeligheden ikke mindre end en Bekræftelse af, at Østen under det overfladiske Fordærv ejer en sjælelig Kraft, ingen nok saa halsstarrigt Racekamp kan faa Bugt med.

— — Gandhi var heit og fuldt ud Hindu. Fra sine religiøse Børnelærdomme har han Reglen om ikke at gøre Fortræd. Kærlighed til Gud og derigennem til Næsten er Grundtanken i Religionen. Og Næsten vil for Gandhi ikke blot sige Medmennesker — nej, „Alt, hvad der har Liv, er din Næste“. Alligevel er Satyagraha ikke en Frugt af Hinduismen. Gandhi vedgaar redeligt sin aandelige Gæld til Kristendommen. Det er ene og alene Kristi Ord i Bjergprædiken, der har bragt ham til at indse Sandheden af Ikke Vold. Her i Vesten bliver Ikke Vold ofte fejlagtig udlagt som Passivitet. Det indiske Ord Satyagraha forklarer bedre Mening, idet det indeholder den tredobbelte Kraft: Viljestyrke — Kærlighed — Offersind.

Ikke Vold er altsaa hverken at lægge Hænderne paa Ryggen og sløvt lade Tingene ske eller fejgt at løbe fra Kampen. Tværtimod. Den, der bekender sig til Satyagraha, skal have Mod til at stille sig i forreste Linie og ved sin Ydmighed og Tro alene danne en Vold, det onde ikke kan omstyrte eller overstige. Hvad Satyagraha vil, er at hellige sine Folk til at gaa i Døden uden at dræbe i Tro paa, at Magten aldrig overbeviser og at det onde ikke kan overvindes med det onde. Satyagraha er den gode Vilje til at lade Sandhed gaa foran Løgn, at sætte Kærlighed fremfor Hæd. Al dens Gerning og al dens Væsen er Tro og Stræben mod Menneskesjælens Enhed — Loven om Kærlighed, der er knndgjort af alle Verdens Vise.

Det moderne Indiens Historie har smukke Blade om, hvorledes det menige Folk har fattet Satyagraha og bekræfter deres Tro paa den ved at lide og ofre. Der er Beretninger om, hvordan Inderne har dannet en Vold mod det hvide Militær og for hvert Hul, der blev hugget i Rækkerne traadte de bagved staaende frem og udfyldte Pladsen. Og ikke en Haand løftede sig til voldeligt Modværge under disse Massakrer. — Der er andre Gange, hvor det er glippet og det er kommet til Voldshandlinger. Det er det gribende at se, hvorledes Gandhi uden et Sekund at nære Frygt for Menneskenes Dom har standset den vældige Maskine, han lige havde sat i Gang. „Hvad gør det, om Mennesker kalder sig fejge. Hellere blive slet bedømt af dem end bedrage Gud.“ Dette er ikke Ord talt af en verdslig Fører: saaledes taler kun den, der virkelig føler

sig som Guds Tjener. Netop fordi han er saa frigjort for personlig Stræb og alt i ham er Tjeneren er hans Kraft saa udholdende og hans Ide til syvende og sidst uovervindelig. —

Man har opholdt sig over og let af hans middelalderlige Tankegang, hans Had til Maskinen og europæisk Læge- og Lærervirksomhed. Har man imidlertid Øje for Distinktionen mellem Vestens Kultur og Civilisationens Materialisme, ler man næppe. Naar det kommer til Stykket, er der større Sandhed og Styrke i Gandis Fornægtelse af Fremskridtet end i Vestens barnlige og tankeløse Glæde over Mekaniken. Europa synes først at komme til sig selv nu, da Maskinfaren staar det lige ind paa Livet uden at nogen Sjæl synes at kunne finde en frelsende Udvej. Og hvad Lægevidenskabens Triumfer angaar — har de da gjort os til sundere Mennesker? Gandhi fælder en Dom over Lægerne, der næppe kan tilbagevises efter sin Aand. Han beskylder dem for, at de ikke udrydder Roden til vore Sygdomme, men tværtimod lærer Menneskene, hvorledes de bedst kan undgaa Følgerne af at føre et lastefuldt og syndigt Liv baade paa Ernæringens og Kønslivets Omraade. Det er ikke Lægevidenskaben, men dens Misbrug han bekæmper. I lige Maade er Gandhi selvfølgelig ikke nogen Fjende af Oplysning. Hans Anke mod den europæiske Lærervirksomhed er, at der kun bliver taget Hensyn til Udviklingen af den intellektuelle Side hos Barnet, mens den langt vigtigere Side af Opdragelsen, at danne og styrke Karakteren, bliver forsømt.

Mere end en Gang er Gandhi blevet sammenlignet med en af Kristendommens ædleste og rene Skikkelser — den hellige Frants. Han ejer de samme Dyder — rørende Taalmodighed, uselvsk Kærlighed og stor og barnlig Ydmighed — der som en Glorie straalende om den fattige fra Assisi.

„The seaker after truth should be humbler than the duft“: Den, der søger efter Sandhed, maa være mere ydmyg end Støvet.

Beundring er da heller aldrig steget ham til Hovedet og enhver Dyrkelse af hans Person har saaret og smertet ham dybt. En naturlig Følge af denne store Ydmighed er hans Urokkelighed. Han er en Tjener, der maa være lydig mod en aandelig Idé, og som saadan har han ingen Ret til selv at gaa paa Akkord. Tolerance overfor Personer og Sager er jo sjældent Tegn paa sjælelig Storhed. Langt oftere er det Bevis paa, at Menneskene ikke ved, hvad det i Virkeligheden kommer an paa.

Det er hverken Englænderne

som Folk eller Vesten som Kultursamfund Gandhi bekæmper. Han kan tilfulde det intellektuelle Kunststykke at holde Sag og Person adskilt, at hade Satans Væsen men elske Satan.

Udadtil føres Kampen for at fri Fædrelandet for Undertrykkelse, indadtill for at fri Menneskaanden for Materialismens Lænker. Udadtill staar det nationale Haab. Indadtill den religiøse Tro. Men denne Tro taaler ingen Eksklusivitet. Sandheden gaar til enhver Tid forud for det elskede Moder Indien. Derfor er han ikke blot sit Lands Apostel, men hele Verdens, og hans Maal er ikke alene Indiens

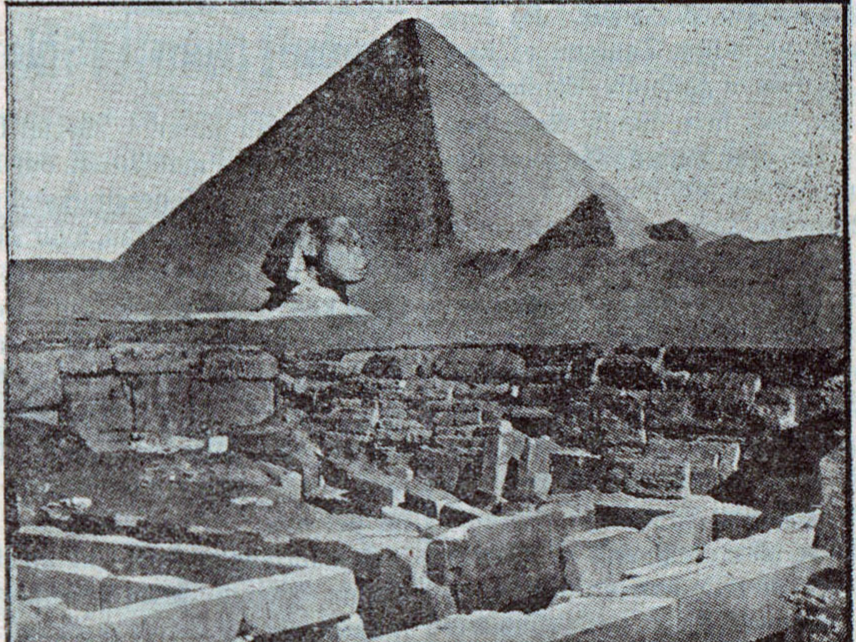
Frigørelse, men hele Menneskeheden.

Og Midlerne, hvorved dette Maal skal ske, er intet uden Vilje. Vilje til at lide og til at ofre. Selv er han, hvad Dag og Time, det skal være, rede til at give sig selv som Offergave til Sandheden.

En underlig Skikkelse i den moderne Verden, tro mod sin Fattigdom og Ydmighed trods Konge for Millioner. For de, der tror paa Menneskesjælens Enhed, er han en Apostel, der midt i Tidens brovtende Materialisme kæmper en aandelig Kamp for alle.

Margrethe Dodd.

Den ægyptiske Sfinx.



Den berømte Sfinx i Nærheden af Kairo er saa forfalden, at den ægyptiske Regering omsider har besluttet sig til at give den en omfattende Reparation. — Da den er ca. 5000 Aar gammel, er det jo ikke til at undres over, at den har faaet sine Ansigtstræk noget udviskede. — Paa vort Billede ses Cheops pyramiden med Sfinxen for-

an. — Sfinxen er langt ældre end Pyramiden. Dens Menneskehoved, udhugget i Klippen ved Randen af en Brink og delvis begravet af Flyvesand, har hidtil været Symbolet for Uforgængeligheden; men det er den altsaa ikke mere. En gaadefuld Levning fra den graa Oldtid er den dog endnu.

Musik-Etvilibriften.

— — —

„J kan nu mene, hvad J vil“ jagde den gamle Doktor; men ingen af Jer har alligevel hørt saa vidunderlig Musik af en saa dygtig Musiker. Det var rent ud et Jern til at spille“, jagde han, idet han lod sin fede Haand falde i Bordet. Han kom endnu et Par Stykker i sin Toddy og rørte en Tid lang rundt med Steen. Saa slubrede han noget af den dampende Drik i sig, tørrede med Bagen af Haanden en Draabe af det stride gulhvide Stæg og fortsatte:

„Det er nu saadan noget som fyrreogtyve Aar siden, da jeg som ung og raft kom hjem paa Ferie hos Fa'r, der dengang var Landlæge, ligesom jeg selv er det nu. Han kunde godt lide at se Mennesker hos sig og elskede ligesom jeg — Staal! — at faa sig et lille Glas i gode Venners Lag.

Det var en lys Aften i Juni, og

da det var køligt, holdt man sig inde, ja, hen paa Aftenen blev der rullet ned og tændt et Par Lys.

Denne Aften havde Fa'r altsaa trommet nogle gode Venner sammen til et Glæde, nærmest til Værelset for den hjemvendte Søn. Og vi glædede os til nogle rigtig festlige Timer, som man kun kan opleve dem paa Landet — aldrig i Byen, Fr Amtmand, aldrig!

J vores Kreds var der imidlertid En, som ikke tidligere havde været der. Min Fa'r havde været lidt i Tvivl om, hvor vidt han skulde indbyde ham, og drøftet Sagen indgaaende med min Mo'r! thi det var jo bare en ussel Seminarist, en Bondefolk, som man i hine Tider ikke regnede for stort mere end intet.

Wanden var alligevel blevet indbudt, og han var kommet. Det var en lille, bredskuldret Fyr uden Stæg, med sort Haar og sorte Øjne. Han havde brede kindben, men lignede forøvrigt en Sydlænder. Han holdt ikke meget af at

snakke — hvis han i det hele taget jagde noget den Aften.

J forstaaer, at han lagde en Dæmper paa den gode, kammeratlige Tone, selv om man forsøgte at stige nogle Grader nedad. Jeg huster saaledes Lensmanden, der spyttede en lang Straale hen paa den blankpudfede Kaffelovn, hvorpaa han stod Stuldrene op og blinkede til Seminaristen, som om han vilde sige; „Saa som om Du er hjemme, vi er dog alle Syndere for Vorherre!“ Men det hjalp alt sammen ikke, og det begyndte at blive kedeligt med denne Mand, som ikke oplod sin Mund. Det tegnede kort fagt til en ødelagt Aften.

Saa siger Præsten efter en lang, søvndyssende Pause:

„Nu skalde vi helst have noget at le af, ellers tror jeg hellere, din Kone maa rede en Søsterfjeng til os alle sammen.“

Præsten sagde, hvad han vilde, og det var der heller ingen, som tog ham ilde op.

„Saa kunde Præsten jo passende holde en af sine Præstener for os“, sniste Lensmanden, „det plejer ikke at være de værste Puder at falde i Søvn paa.“

„Det har Du Ret i“, svarede Præsten, „saafremt mine Præstener har Del i, at Du hver Søndag Aaret rundt sætter Musik til min Bøn for Dig og dit ved en syndig Snorken.“

Netop da Lensmanden vilde svare, rejser den Fremmede sig, og med Haanden paa en Stoleryg ser han sig omkring. Han stryger Manken tilbage fra Panden og siger saa paa et tilfælt Hy-Sprog.

„Saafremt De tillader“ — det var netop hans Ord — „vil jeg gerne spille et Stykke for Dem!“

Ja, taber Pibespidsen, saa den snipper ud mellem Tænderne og staar ret op som en dampende Skofsten.

„Ja, men kære Ven,“ siger han, „jeg har, som De ser, ikke noget Instrument.“

Uden et Ord gaar han hen til et lille Bord i et Hjørne. Paa Bordet staar et Væs, som han sætter hen paa vort Bord. Saa sætter han sig med Ryggen til os derhænde i Halvmarken.

Vi ser paa hverandre, og i min Fars Ansigt er der det samme Udtryk, som naar han sætter Høretørret paa en Patient og lytter.

Men henne i Hjørnet er Manden begyndt at rocke frem og tilbage, og vi hører hans Fingre tumle afsted over hverandre, som en Flok smaabitte Dyrerødder.

Lensmanden drifter, rømmer sig og vil tænde Røben, som er gaaet ud. Men han bliver fiddende, idet han holder en Fiddibus hen mod Lyset uden dog at faa den antændt, thi efter et Djæbligs Forløb lader han Haanden synke.

Manden derhænde spillede, mine Herrer.

Skønt der ikke var en Tone, hørte vi dog en hel Byge af Toner. Det var som en Hær af Soldater, der styrkede frem, Kanonerne tordnede, og Geværerne knitrede, og den ene Kolonne efter den anden blev fejlet bort. Men nu myldrede atter frem for og saa at bide i Græsset. Vi hørte det. Mandens Fingre, som fo'r hen over Bordtæppet, slog snurrende Tromme-hvirvler og frembragte klingende Horn-signaler. Og under alt dette dubebe den brede Ryg frem og tilbage. Nu og da stivne den, ligesom løftede sig fyldt af Alverdens Smerte, brød saa pludselig sammen, og buggede igen.

Jeg tør paasta, at jeg ikke er helt blottet for Musikfæns, og jeg har ofte følt Tonerne følge i min Sjæl. Men den Aften, mine Herrer, var det første Gang, jeg hørte, eller lad mig hellere sige: hørte, saa og følte Toner. For Musik er jo ikke blot noget for Sjæl alene. Jeg maa se vedkommende som tryller den frem, se hans fineste Bevægelser, føle, hvorledes Bærelset rykker under hans hidfuge Greb.

Der var blevet Tavshed. Vi saa ikke længere paa hverandre, men paa ham, der spillede, og det var knap, man hørte nogen træffe Vejret — undtagen Præsten, der var en stor, stærk Mand, og som derfor maatte puste ud, naar han skulde flyde Lungerne. Men nu lod det som tunge, graadfulde Suk, og jeg tænkte paa, om han mindedes sin afdøde Hustru . . . Men netop som jeg havde tænkt denne Tanke, mærkede jeg, at der sad en Klump i min Hals. Det var en kæn en! En ung, raff Student, som var hjemme paa Ferie — og saa sad jeg og tudede som en ung Pige over en Roman!

Jeg saa hurtig rundt paa de andre — og hvad var det? Min Far styggede med Haanden for Øjnene, og Lensmanden lod Laarerne strømme ned over sit graa Stæg. Og Guldmægteren sad og gned sig i Øjet med sine hvide, visne Fingre, som sad der en Splint, han endelig skulde have ud.

Men hvor den Mand der henne dog ogsaa kunde spille!

Jeg skammede mig ikke længere over min egen Svagbed. Der var dybt inde i min Sjæl noget, jeg ikke før havde kendt. Der var en dyb Brønd derinde, i hvilken en sorgtynget Alf drømte.

Men da han, som havde ødelagt den hyggelige Aften for os, holdt op med at spille, var der ikke en, som sagde et Ord.

Det var først en god Stund senere, da han atter var kommet hen til os, og Lensmanden havde lavet ham en ny Toddy og bedt ham drifte — da sagde Præsten:

„Hvor en Vejen dog kort mellem Himmel og Jord!“

Udenfor Redaktionen.

Rønne frem i Solen.

—o—

Naar man læser i „Social Demokraten“ for den 7. ds. om Turistforeningens Generalforsamling, kan man rigtig forstaa, hvor ondt det gør de Rønne Patrioter, at de ikke kan beholde alle Turisterne i Rønne. Først begynder Formanden med at tale om Sammenslutning; det var ikke Rønnes Skyld, at det ikke blev til noget! Nej det tror Pokker, naar Rønne vil ha det hele.

Saa fortsætter han, „at nu skal Rønne frem i Solen“, — ja jeg indrømmer, at det er kedeligt, at være paa Skyggesiden, særlig naar det er Rønne, og der spørges om Rønne har naturlige Chancer for at trække Turisterne til sig og holde dem fast. — Maaske nogle gode Reb gør det?

Men saa kommer Vanskeligheder med Senge. Aa Herregud, der er kun 150 Senge i Rønne; det er jo ikke meget at lave Reklame paa; det er jo kun, hvad et Hotel paa Nordlandet kan tage; men der kunde da købes nogle Læs Halm og lægges paa Torvet eller et andet godt Sted, saa var den klaret! — for naar bare Turisterne bliver i Turistbyen Rønne, saa gør det vel ikke noget! — Og saa skal Brochuren ændres saaledes, at Rønne tilrettelægger Ture med Rønne som Udgangspunkt, og saa faar de en Pakke Mad og en Flaske Hvidt-Øl i Lommen, for det maa skam ikke købes noget andet Sted, og ve de stakkels Turister, hvis de ikke kommer hjem samme Dag. Saa skal Rønne jo og have et Bureau, for det er jo nederdrægtig, at Turisterne skal tage til Sandvig for at faa at vide, at der kun er en Turistby paa Bornholm, og den hedder Rønne. Bare de saa faar den rette Mand til Bestyrer for Bureauet, som passer paa, og ikke nævner nogle miserable Steder, f. Eks. Nordlandet, hvor det eventuelt kunde tænkes at Turisterne vilde tage

hen. — Saa talesder om et naturligt Overgangsted til Bornholm, ja det er nu ikke godt at regne ud, om det er mere naturligt med en Damper at tage over Rønne eller direkte til en anden bornholmsk By; men det har vel Hovedstadsfolk bedre Forstand paa end disse Provinssianere. Saa er der en Mand som synes, at Togene kommer for nær til Skibene, ja man skulde næsten tro at vedkommende havde Aktier i Biler, for kommer man en Tur ned til en Turistdamper, saa er det ikke muligt at komme frem for Biler, Toget maa pænt holdes paa Afstand, saa Turisterne skal passere ca. 20 Biler før de naar Stationen, men det er jo Lovens Haandhæver, der optræder, saa det maa man jo pænt bøje sig for.

Nej lad bare Damperne anløbe Nordlandet, for der er mindst lige saa naturligt Overgangsted, men det er maaske Cimbrishavn-ruten, der generer, for „66“ Selskabet skyndte sig jo at lave Ystad Ture 3 Gange om Ugen, og hvad det angaar med at arangere Ture, f. Eks. med Toget, saa kan det lige saa godt lade sig gøre fra Nordlandet med den gode gennemgaaende Forbindelse, som vi nu har med Banerne. — Saa siger Banernes Driftsbestyrer, at Banerne havde den største Interesse i denne Plan, og man vilde sandsynligvis bibeholde det nuværende Tilskud, maaske forøge det, men Banerne skal nu ikke være saa flotte, for de trænger vel selv til saa mange Skillinger som mulig. For Øjeblikket er de jo ikke saa godt kørende, men et forøget Tilskud kan jo sagtens skaffes tilveje, for der kan jo bare tages lidt af Lønnen fra Expeditionerne, for det kan vel ikke tænkes, at det bliver betalt af Driftsbestyrerens Løn, for der er jo lidt mere at tage af. Naar bare Turisterne vil køre med Toget, saa skal det nok give lige mange Penge i Kassen, enten de kører fra Allinge eller fra Nordlandet.

Men kære Turistby, lad være at tale saa meget om Samarbejde, for det lader sig kun gøre, hvis Rønne kan faa det hele selv, og derfor vil jeg raade de andre Byer, som har Turister, at pleje deres egne Interesser, for det tror jeg nok de er bedst tjent med. Ellers kan nemt det gamle Ordsprog passe, at det er ikke godt at have Ræve til at vogte Gæs, særlig naar Ræven ligger i Skyggen og lurar.

Per.

Allinge-Sandvig.

—o—

Ved Byraads mødet den 14. ds. var alle Medlemmer mødt. Borgmesteren ønskede Medlemmerne et godt Nytaar og mente, at de havde Lov at se tilbage paa det sidste Aars kommunale Arbejde med Tilfredshed. Opgaver, der ved Aarets Begyndelse syntes uoverkommelige, var nu løste. — Nævnte Central, Sandvig Havn, Kloaken i Sandvig og Tejnevjen. Arbejderne er udført og Pengene skaffet, uden at det er gaaet ud over Skatteyderne — bortset fra mindre Beløb til Tejnevjen, der alligevel var blevet nødvendige til Vedligeholdelser. — Takkede for det gode Samarbejde og haabede, skønt Tiderne var mørke, at de vilde fortsætte Arbejdet til Gavn for Kommunen og dens Beboere. — Glædeligt Nytaar!

Derefter vedtoges Budgettet ved 2. og sidste Behandling.

Skr. fra Amtet ang. Arbejdsløsheds-hjælp til uorganiserede Arbejdere. Den var fastsat til 8, højst 12 Kr. ugentlig. Endv. Fastsættelse af Normalbidrag til Børn saavel i som udenfor Ægteskabet: 196 Kr. fra Børnets 1.—4. Aar, fra 5.—10. Aar 156 Kr., fra 11.—14. Aar 132 Kr. og fra 15.—18. Aar 108 Kr. — samt 50 Kr. til Moderen.

Amtet har fremsendt Andragende fra de bornholmske Jernbaner om Tilladelse til Rutekørsel med Bil 2 Gange ugentl. i Sommermaanedene fra Rønne til Dueodde og fra Rønne til Hasle — Finnerdalen — Sandvig — Hammershalde — Nybro — Paradisbakkerne — Rønne.

Et lignende Andragende er fremsendt fra Bornholms Automobilselskab, og Amtet ønskede Udtalelser fra Byraadet.

Borgmesteren mente, at Andragendet faldt udmærket sammen med den Bevægelse, der for Tiden var fremme i Rønne, og som gaar ud paa at trække Turisterne derud. — Ja, bevares, Turisterne maa godt komme herop, slide paa vore Veje og se paa Naturskønheden; men de skal have Madpakken med fra Rønne, og deres Penge skal de lade blive derude, og de skal med tilbage om Aftenen. — Forholdet skal være dette: Rønne Indtægterne, det øvrige Bornholm Udgifterne! For os ser det mærkeligt ud, at andre saa let kan faa Tilladelse til Rutekørsel, medens et Andragende herfra sidste Aar om Tilladelse til Rutekørsel mellem Hammershus og Sandkaas blev nægtet, og det ser ud til, at et saadant Andragende vil blive nægtet igen i Aar. Uden at kende Tallet paa de Billetter, Jernbanen sælger mellem Allinge og Sandkaas, tør jeg dog paasta, at dette Beløb er saa ringe, at det ikke berettiger Banerne til at tale om Konkurrence. I denne Sag er Byraadet ikke blevet spurgt, og man skulde dog synes, at denne Rute var mere gavnlig for os end for dem, der nu søger derom, og som jeg ikke er i Tvivl om vil blive varmt anbefalet fra alle Sider udenfor Allinge-Sandvig. Der kan være Tvivl om, at vore Veje kan bære en saadan Trafik, og jeg vil derfor anbefale, at dette bliver nærmere undersøgt, før vi udtaler os.

Alfred Pedersen foreslog at svare det samme, som Jernbanen svarede paa Andragendet herfra i Fjor: Kan ikke anbefales. Alle Andragender udenbys fra burde besvares saaledes.

Stationsforst. Kofoed mente, at Jernbanen ikke var nogen fremmed Institution. At Rundturen ikke slutter her, har ingen Betydning for Turen, der køres af Banernes Biler, da de Turister, der vil tage med herfra, kan benytte Togene til Hjemreisen uden Ekstraudgift. Det er ganske naturligt, at Rønne vil have de flest mulige Turister, det vil vi jo ogsaa gerne her — men saa maa vi jo ogsaa gøre, hvad vi kan for at tage Konkurrencen op, saa at Turisterne stadig foretrækker at være her. Hotellerne maa sørge for, at det bliver herfra Turisterne tager ud med Madpakkerne i Lommen. Jernbanens Rute vil jeg meget gerne anbefale. Vi er alle Medejere af Banerne, og paa den Naade interesseret i, at der skabes Muligheder for, at Underskuddet kan undgaas eller i hvert Fald formindskes.

Borgmesteren: Banerne vil ikke alene køre paa vore Veje, med de vil ogsaa bestemme om vore Forhold. — Dem, som vi skal støtte, bliver paa den Maade vore Overordnede.

H. P. Kofoed: Jernbanerne kan jo ikke forbyde Ruten Hammershus — Sandkaas, men kun fraraade, og at de gør det, er kun naturligt. I Aar er det Sandkaas, et andet Aar maaske Stammerhalde. Det bliver dog Konkurrence.

Bech mente, at Byraadet kun havde anbefalet at Ruten gik til Allinge. Vi har ingen Interesse i, at den gaar længere.

Borgmesteren: Jo, vi har. Der er mange, som nødig vil betale de 3 Kr. det koster at benytte Østersøbadets Badehuse.

Bech: 2 Kr.

Borgmesteren: Naar, ja, saa 2 Kr. da, og som hellere vil køre til Sandkaas, hvor de kan bade gratis.

Alfr. Pedersen: Vore egne Vognmænd bliver overflødige, hvis disse Andragender bevilges. Hvis Byraadet har Magt til at forhindre det, saa bør vi gøre det.

Borgmesteren: Naar her kommer Turistdampere, saa kan de store Biler fra Rønne tage de Rejsende, medens vore egne Biler kan køre tomme.

H. P. Kofoed: Det vil jeg gerne være med til at forhindre, men ellers bør vi sørge for god Forbindelse over hele Øen.

Borgmesteren: Hvis vi søgte om Tilladelse til en saadan Rute, mon vi saa fik den?

H. P. Kofoed: Det tvivler jeg paa. Vald. Olsen var ingen Tilhænger af at anbefale Jernbanens Andragende. Var bange for, at Jernbanen, hvis den fik Eneret paa at drive Rutekørsel, igen vilde falde tilbage og lægge en klam Haand paa vore Trafikforhold. Det var sikkert den klamme Haand, der

var Skyld i, at Jernbanen gik med Underskud, og det var tvivlsomt, om Rutekørsel vilde bringe nogen Bedring heri.

H. P. Kofoed: Efter hvad jeg husker, er Olsen med i Jernbanernes Repræsentantskab, og der er jo det rigtige Sted at fremkomme med Kritik. — Der er dog de sidste Aar gjort meget for at efterkomme Publikums Krav. Repræsentanterne havde dog været med til at støtte Jernbanen.

Edv. Holm syntes, det smagte for meget af at ville trække Turisterne til Rønne.

— Det vedtoges at fortage en nærmere Undersøgelse om Bilernes Vægt og lign., førend Byraadet udtaler sig.

Derefter vedtoges en Nyordning af Skolevæsenet efter Udvalgets Indstilling.

Gudhjem Idrætsforening

arrangerer en større Festlighed for sine Medlemmer med Husstand Søndag d. 24. ds. Der indledes med en Gymnastikopvisning. — I Aar er det kun mandlige Gymnaster, der giver Opvisning, idet Foreningen ikke har haft Damegymnastik i Vinter, grundet paa at man manglede en Lærerinde; men istedet for har en Kreds af Gudhjemdammer og Herrer indøvet en lille Komædie, der opføres paa Scenen. — Efter Opvisningen og Dilettantkomædien ryddes Salen til Dans. Det hele faas mod meget lav Entre — hvad kan man saa forlange mere.

Den nye Bølgebryder

til Allinge Havn er nu færdig. Den blev til under store Fødselsveer og betragtes af søkyndige Allingeboere nærmest som et Misfoster af teknisk Ingeniørstil. Af Udseende minder den om en amputeret Blindtarm, og det forudsiges, at den ved næste Paa-landsstorm vil rutsche ned i Gattet og spærre Indløbet. Vi haaber dog, at Skumlerne faar Uret, og holder den, kan den maaske med Aarene vokse sig skønnere. For Enden er anbragt en solid Fortøjningspæl, maaske i den Hensigt, at de store tyske Turistskibe skal lægge til og spytte Turisterne ud paa Molen. En genial Tanke, men Molen maa i saa Fald forlænges ud over Skæret, da Vandstanden her neppe er dyb nok til en Fiskerbaad.

Spareforeningen

er atter begyndt sin Virksomhed. Det gode Resultat fra ifjor vil forhaabentlig øge Tilgangen af Sparere. Det er jo en ganske køn Skilling, der kan opsøres til Jul.

Tordenstenen

hedder den Fy- og Bi-Film, der paa Søndag forevises i Biografen. Den handler om Kærlighed med Forviklinger, Kommunisme og Anarki; men de elskede finder dog tilsidst hinanden ved de populære Landevejsridderes Bistand, og alle onde Anslag preller af. En spændende og fornøjelig Film. Husk 2 Forestillinger.

Avismakulatur,

rene Aviser, bundtet i Pakker a 5 kg (ca 300), sælges for 75 Øre

Allinge Bogtrykkeri.

Averterende,

der endnu ikke har indløst de af os udsendte Indbetalingskort paa skyldige Beløb fra sidste Regnskabsaar, bedes indbetale dette paa vor Postkonto Nr. 14146 — inden 8 Dage. Vi har store Udbetalinger og vil gerne spare Dem for de med Incasso foregede Udgifter.

Otto Gornitzka.

Smaa Annoncer bedes saavidt muligt betalt Kontant.

Missionsuge

afh. om Gud vil i ZOAR, Hasle:
Søndag d. 24. Kl. 5 Janus Dam
Mandag - 25. - 8 Mangnild
Tirsdag - 26. - 8 Madsen
Onsdag - 27. - 8 Antoft
Torsdag - 28. - 8 Pastor Viggo
Nielsen i Kirken.
Fredag - 29. Kl. 8 Wammen
Lørdag - 30. - 8 Thinggaard
Søndag - 31. - 5 Poulsen
ALLE ER VELKOMNE

Missionsuge

i Klemensker Missionshus:

Søndag d. 24. Januar Kl. 3
Mandag - 25. - - 7,30
Tirsdag - 26. - - 3
Onsdag *) 27. - - 7,30
Torsdag - 28. - - 3
Fredag - 29. - - 7,30
Lørdag - 30. - - 7,30

*) Kl. 3 Møde hos Jul. Hansen
v. Havelyst.

Olsker.

Skatterestancer for Juli og Oktober Kvartal samt ældre Restancer til Kommunen maa indbetales snarest, da Udpantning ellers vil blive foretaget.

Selvangivelserne maa tilbageleveres til Sogneraadet inden 1. Febr. Sogneraadet.

Gødningsforeningen „Kajbjerggaard“

afholder den ord. Generalforsamling i Fru Christensens Havestue
Torsdag d. 4. Febr. Kl. 5,15
med sædvanlig Dagsorden.

Bestyrelsen.

7 a 8 Ugers

store, sunde Grise

er til Salg
Jacobsen, Bækkelyst, Rutsker.

En nylig konfirmeret

Dreng

kan faa Plads straks eller senere
Gartner Lindgren, Tein.

Et 3-Fags Hus

er til Salg ved Henvendelse til
Fisker Evald Henriksen, Allinge.
Tlf. 142.

Varm Blodpølse

hver Fredag
Vielualieforretningen,
Tlf. 45. Lindeplads.

Grantræer

i forsk. Størrelse er til Salg
Krusgaard, Rutsker.

Allinge-Sandvig Syge- og Begravelseskasse

De, der endnu ikke har betalt deres Kontingent til Sygekassen for Aaret 1931, og som ønsker at være Medlemmer fremdeles, bedes indbetale Restancerne inden 27de Januar 1932, eller møde personligt for at komme overens om en Ordning.

Allinge d. 19. Jan. 1932

Bestyrelsen.

RØ

Ungdomsforening

GRATIS BAL for Medlemmerne
Søndag d. 24. ds. Kl. 8 paa Rø
Afholdshotel. Medlemskort fornyes.

Bestyrelsen.

Et 3 Fags Hus

i Allinge ønskes til Købs
Bladets Kontor anviser.

Varm

Blodpølse

hver Onsdag. Slagter Jørgensen.

Alle Dag- og Ugeblade findes paa Lager til Løssalg.

Abonnement modtages til Levering paa visse Dage i Ugen. Særlig henledes Opmærksomheden paa Berlingske Tidende, Dagens Nyheder, Politiken, Social-Demokraten, som alle leveres Søndag Morgen med Søndags Tillæg.

Marekmanns Blad- og Boghandel, Storegade, Hasle.

Træsko, Kapsko og Klædesko

føres altid paa Lager.

Bernhard Larsen,

Skotøjsforretningen „Central“

Benyt Lejligheden!

Har De Brug for
Brude- eller Senge-Udstyr
i nær Fremtid, da køb under vort
Udsalg, hvor De nu kan købe prima
Varer til meget smaa Priser.

MAGASIN
DU
NORD

v. Victor Planck,
Allinge.

Leverandør til Vare- og Landbrugslosteriet.

Kofoed & Mortensens Byggeforsretning

Ligtøj, og Ligsenge. Ligkistelager. Ordning af Begravelser.

Telefoner 77 og 79.

Møllers Bogbinderi

Tlf. 865. Chr. Dideriksen, Rønne. Tlf. 865.

Indbinding af Bøger. — Protokolfabrik. — Papirvarer.

I. Kl. Arbejde. — Rimelige Priser. — Hurtig Levering.

Leverandør til Biblioteker, Foreninger og Øens største Forbrugere.

Vort aarlige Udsalg

er begyndt.

Habitter og Damefrakker meget billige.

10 pCt. Rabat paa alle ikke fremlagte Varer — undtagen Garn.

Andr. Thomsen.

RESTER

RESTER

Forlang Hasle Fodertran

Tf. 21. hos Deres Købmand eller Brugsforening.

Hasle Fodertranfabrik.

Al Slags Lastkørsel

samt Transport af Svin til Slagteriet besørger gerne.

Tlf. Rutsker 20 x. H. A. Jensen, Vang.

AVERTÉR I NORDBORNHOLM

Kalksalpeter IG og Svovlsur Ammoniak.

Priserne var lave sidste Foraar.

For dette Foraar er de endnu lavere, til
Trods for Kronens Fald.

Spar derfor ikke paa Kvælstofgødningen.

Det
Gødnings-



danske
Kompagni.

BRØDRENE ANKER, HASLE

JERNSTØBERI & MASKINFABRIK.

Ajlepumper - Vandpumper - Varmtvands-Anlæg,

Nordlandets Handelshus i Allinge
meddeler, at det billige Udsalg
af Manufakturvarer — alle Slags
tilrettelægges
Mandag den 1ste Februar 1932.

Den lille Krone vil nok give højere Vare-
priser; men uanset dette, saa uddeler vi
alligevel hele Lageret til de meget smaa
Priser, — altsaa her bliver et rigtig
Lejlighedskøb.

Gratis

kan De ikke faa en Habit eller Frakke,
men hos mig faar De den til meget
smaa Priser. I denne Maaned 10 pCt.
Rabat.

Skrædermester L. Kruse, Hasle.

Biografen.

Søndag Efterm. Kl. 4
Søndag Aften Kl. 8

Tordenstenene.

Palladium Lystspil i 8 Akter.
Med Fyrtaarnet og Bivognen og
mange af vore bedste Skuespillere.
En af de bedste Fy- og Bifilm,
der har været fremme.

Kød, Flæsk, Pølser

modtages til Røgning.

Slagter Phillipsen, Sandvig, Tlf. 19.

En ny 4—5 Personers

Bil udlejes

Tlf. 49. Andreas Christensen,
Nørregade, Allinge.

Dame-Overtrækstøvler.

Stort Udvalg. — Pris fra Kr. 3,50
Carl Larsen, Vesterg., Allinge.

Jeg har paabegyndt et

Fjerkræslagteri

i Klemensker og er altid Køber
af al Slags Fjerkræ til Dagens
højeste Pris.

Ring blot Kl. ndr. 33 — og jeg
henter Fjerkræet fra hele Øen.

J. C. Olesen.

Auktion.

Mandag den 25. d. M. Kl. 1 af-
holdes efter Begæring af Gaard-
ejer Kofoed Auktion paa Lyng-
gaard i Olsker over 100 Bud
Brænde, en Del Gavtræ af Gran
og Eg, 14 Stk. 2 Mdr. Grise samt
en Del Møbler og Sengeklæder.
Mødested ved Indkørselen til
Skoven øst for Gaarden.

Dommerkontoret for Rønne Køb-
stad m. v. d. 12. Januar 1932.
Zeuthen.

Bornholms

Spare- og Laanekasses

Afdeling i Allinge.

Kontortid 9—12 og 2—4.

Renten af Indskud er paa
3 Mdrs Opsigelse 4,5 pCt. p. a
Alm. Sparekassetilkaar 4 -

Boxer udlejes.

Overretssagfører

Jac. Jensen.

Inkassationer, Ejendomshandler. Doku-
mentskrivning. Dødsbehandling m. v.
Kontor i Allinge:
(Bogtrykker Gornitzkas Ejendom).
Træffes personlig hver Fredag Kl. 11-1.

Aktieselskabet

Hasle Bank

modtager Indskud paa Ind-
laansbog og Folio, Termins-
ydelse til Kreditforeninger,
ordner Kredittaan m. m.

Se her!

Svinekørsel

til Slagteriet udføres hver Mod-
tagelsesdag til billigste Pris.

Anthøn Kofoed, Klemensker.
Tlf. n. 7 y

Barndomsminder fra Allinge.

Af J. PALUDAN.

— 0 —

I Aaret 1836 blev min Fader, som dengang var Amtsfuldmægtig i Sorø, udnævnt til By-, Herred- og Birkeskriver i Bornholms Nørre Herred og Hammershus Birk, samt Politimester i Købstæderne Allinge og Sandvig. Titelen er lang nok, men Embedet var ikke overvældende. Foruden „Kjøbstæderne“ Allinge og Sandvig med resp. 500 og 250 Indbyggere bestod Hammershus Birk af et Par Udflyttersteder mellem Lyng og Klipper samt Proprietærgaarden Hammersholm eller „Slotsvangegaarden“, fordm Ladegaard til Slottet, hvis daværende Ejer, Per Kofoed, gjorde Fordring paa at høre til den saakaldte Bispeadel fra Lunde-Erkebiskoppernes Tid. Embedets Gage naaede langt fra op til, hvad en Bydreng i et nogenlunde anset Firma nutildags tjener. At en Embedsmand, i alt Fald paa Bornholm, kunde leve ret anstændigt af denne Løn, belyser slaaende Forskjellen paa Livsbetingelserne dengang og nu. Paa Grund af de indskrænkede Communicationer blev Produkterne paa Øen; et Pund Oxekjød fik man for 2 Skilling, men kun om Lørdagen, som var Slagtetag. Smør, Æg, Fjerkræ og Vildt, som nu snart er Luxus for alle andre end Gullaschgrosserere og Arbejdere, betaltes i Forhold dertil, og fortræffelig Fisk kostede næsten ingenting.

Bornholm laa i de Tider hen som et ganske isoleret og temmelig ukjendt Land, der nærmest opfattedes som et Forvisningssted, ikke blot for politiske Forbrydere, men ogsaa for de Embedsmænd, som Forholdene nødte til at bosætte sig der, saa meget mere som Befolkningen, „de fødte“, gjerne betragtede „de førte“ med en vis Mistro, hvad der jo ofte er Tilfældet paa afsides Steder. Dog maa jeg sige, at min Fader i de 16 Aar, han virkede paa Øen, forstod at sætte sig i det bedste Forhold til Bornholmerne og, saa vidt jeg ved, efterlod sig et godt Minde der.

Den regelmæssige Forbindelse med København besøgedes ved en Paketbaad eller Postfjagt, der overførte Post og nogle Passage-rer. Med Stille eller Modvind kunde Turen vare flere Døgn, og om Vinteren kunde haardt Vejr og Islæg standse den i Maanedsvi, hvor man da var ganske uden Efterretning fra den øvrige Verden. Øens egen Avis, „Bornholms Avertissements-Tidende“, udgik fra 1828 to Gange om Ugen med 4 smaa Kvartsider, indeholdende en kort uden- og indenlandsk Oversigt, medens det locale Stof indskrænkede sig til nogle faa Annoncer og endel privat Kævl, der røbede Befolkningens stridbare Charakter. Først 1850 blev et at Marinens Dampskibe, en Tid ført af en af vore Slægtninge, den senere Admiral Malte Brun, sat i ugentlig Fart paa Rønne. Hvor ufuldkommen Forbindelsen var, fremgaar bl. a. af, at da min Fader blev gift 1841, maatte han, for at undgaa den besværlige Transport over Rønne, med sin Hustru og deres Møbement indskibe sig paa en Skonnert, der gik til Østersøprovinserne. Paa Grund af Vejret og de daarlige smaa Havne kunde den imidlertid ikke løbe ind til Allinge, men satte i en Baad mine Forældre og deres Bohave i Land paa Sandhammeren udenfor Sandvig, hvor min Moder maatte blive siddende

paa den øde Strand og passe paa Tøjet, medens Fader gik 1/2 Fjerdingsvej op til Hammersholm for at skaffe en Vogn.

Mit Barndomshjem var den da saakaldte „Byskrivergaard“ i den sydligste Udkant af Allinge „Løsebæk“, benævnt af en lille Bæk, som noget længere Syd paa løber ud gennem Sand og Klipper ved en Bro af løse Kampesten, hvor Fiskerbaade kunne lægge til. Det er en lav Bindingsværks Stuelænge med Gavl til Gaden og Stranden, mellem Gaarden, lukket af en Mur til Gaden og et Par Udlænger med ubenyttet Lo og Lade, — og en lille Have omgivet med Stengærde. Saa ubetydelig denne var, forekom den os Børn som et rent Paradis med Grønsvær-Terrasser langs Huset, et Par gamle Æble og Pæretræer, Frugtbu-ke ved Gangene og Jordbær i en Krog, Syrenhæk ud til Stranden og blomstrende Druehyazinther og andre Foraarsblomster, ikke at tale om Jordforhøjningen i Hjørnet, hvor vi lige kunde naa at kigge ud paa Gaden eller, som det forekom os, ud i den vide Verden, skjøndt der kun højst hvert femte Minut viste sig et Menneske eller en Kat, næsten aldrig en Vogn. Hele Herligheden havde neppe været dyr; i alt Fald blev den, saa vidt jeg husker, ved vor Bortrejse solgt for 800 Rd. Men der var hyggeligt baade ude og inde, lige indtil Faders lille Kontor paa den anden Side af Gangen og Pigens Kammer hinsides Køkkenet, hvor hun stundom om Vinteraftenerne fortalte os Historier, medens hun spandt eller kartede Uld ved et søvnigt Tællelys, der jævnlig maatte opmuntres med den uundværlige Lysesax. I Stuerne var der dog Raad til en beskedn Olielampe.

Uforligneligt var dog Husets Beliggenhed. „Salsvinduerne“ i Gavlen vendte lige ud til den aabne Østersø over en smal Forstrand af Rullesten, Vandpytter og smaa Græsplæner samt yderst en Rand af lave Klipper i de mest vexlende Former, adskilte ved Render og stille Vandflader. Her havde mine Brødre og jeg vor stadige Legeplads, hvor vi gav alle Klipperne geografiske Navne: „Kjøbenhavn“, „Rusland“, „England“ o. s. v. Udenfor bredte sig saa til alle Sider det uendelige Hav, hvor man fjernt i Kimingen skimtede Christiansø i 3—4 Miles Afstand. Dengang var Dampskibe endnu sjældne, men altid var Søen fuld af Sejlere, næsten som Sundet ved Helsingør, stolte Barker og Fuldriggere, Brigger, Skonnerter og Galeaser, lige ned til Jagter, Fiskerbaade og Kadrejere, „Skibsroere“ som vi kaldte dem, der sejlede fra Skib til Skib for at forsyne dem med Proviant og andre Fornødenheder, vel ogsaa for at drive et ret indbringende Smugleri. Især Kaptainerne paa de smaa „Vorn-und achter“ Skonnerter fra den pommerske Kyst, „Tyvetysskerne“, var bekendte for at stjæle og sælge af deres Lading. Denne Trafik, som dengang var noget ganske almindelig, er forlængst gaaet af Brug: „Det var noget Svineri, som slet aldeles ikke passer sig i vore Dage“, sagde allerede for mange Aar siden en Mand, som selv havde kjendt til Forretningen.

Med blæsende Vejr, naar Skibene ikke kunde klare Hammerpynten, kastede de i halvhundredvis Anker paa den beskyttede Rhed ved Allinge, og blev ofte liggende i flere Dage. Særlig imponerende var Skuet i mørke Nætter, naar man knap kunde

skimte Skrogene, medens de hundrede Lanterner vippede og spejledes i Havfladen. Mindre idyllisk var Sceneriet ved Vintertid, naar vi om Natten vaagnede ved Larm og Skrig ude fra Havet, der bragte hele Byen i Bevægelse. Næste Morgen kunde vi saa undertiden se et Vrag staa inde i Skærene, og var der end langt tilbage til den Tid, da Blod-Eigil tændte Blus i Klipperne for at lokke Sejlernæ paa Land og plyndre dem, saa var saadan en Katastrofe dog Befolkningen ret velkommen, naar der ingen Ulykke skete, og Ladingen var assureret. Det gav Fortjeneste; saa gik Bjergene ud, der blev sat Strandvagter, og der rørte sig et broget Liv paa Kysten. De indbjergede Kasser og Varer stabledes op og de fremmede Sømænd saavel som Byens Folk samledes om Vagteltene. Fader havde Overtilsynet, og naar det ikke var for langt borte, færdedes vi Børn der hele Dagen med Vagten og Bjergene, der skar Træsabler og Geværer til os af de ilanddrevne Brædder. Ved Vragauktionen, som Fader ogsaa holdt, culminerede Livet med Folkestimmel og Beværtingstelte; paa Grund af den afsondrede Beliggenhed kom der meget faa Kjøbere ude fra, saa Varerne blev billige, og selv i tarvelige Hjem kunde man træffe fine spanske Vine og Sydfrugter, der var bestemte til Rusland.

— — —

Var end Havet Hovedtiltrækningen, saa havde ogsaa Kysten sin Skønhed. Mod Nord over Klipperne og en lille Stendæmning til Anlæg af Baade standsedes Blikket af Bager Grønbechs fremspringende Gavl med en malet Træbuste af Copernicus, Gallionsfigur fra et strandet Skib. Men mod Syd saa man langs Stranden over Løsebæk Knutsnæs's Klipperyg strække sig ud i Havet og videre den smukke, skovfyldte Bugt mellem Fiskerlejet Tejn og Rø, indtil Sorte Oddes mægtige Aase sluttede Udsigten nede ved Gudhjem, et Par Mil borte. Indad Land var Egnen ikke mere afvexlende. Vore Aftenspadsereture gik gerne forbi Havnen en god halv Fjerdingsvej ad den smalle, sandede Vej til Sandvig. Nu ligger her Villa ved Villa og Hus ved Hus, men dengang var Vejen ganske øde, fra Væbningens tunge Kampesten Ammunitionshus udenfor Allinge, med de 12 gamle Kanoner bag et rustent Jerngitter, — og indtil Passet i Møllebakken ved Sandvig, hvor der endnu stod Stilladset til en gammel Baun. Mod Søsiden, hvor nu Allinges lille Anlæg ligger, saa man lige ned i Strandklipperne, og op i Landet stenindsprængte Smaamarker og Løkker, hvor der siden er fundet interessante Helleristninger. I Sandvig selv rejser der sig nu flere store Turisthoteller, bl. a. det tyske „Strandschloss“, men i min Barndom bar Byen Præg af et fattigt Fiskerleje, hvis eneste offentlige Bygning var Birkets Ting- og Arresthus nede ved den lille Havneplads, en Rønne af overkalkede Kampesten med Dør midt paa og to tilgitrede Vinduer ved hver Side. I Sandvig havde vi vor nærmeste Omgang, Fyrinspecteur Herbsts, hvis Søner, afdøde Grosserer Chr. Herbst og nuværende Kammerherre, Oberst Peter Herbst, var vore lidt yngre Legekammerater. Fra Inspekturboligen mindes jeg særlig en tam Trane, der spadserede om i Gaarden.

Syd for Allinge gaar Vej over Løsebæk ud i Udmarkerne mod Tejn. Mellem højst maleriske og

afvexlende Klippepartier ligger her smaa indgærdede Korn og Græspletter, og oppe fra Landet løbe flere Bække med smaa Vandfald ud i Stranden gennem dybe Skovkløfter, hvis Klippevægge dækkes af yppige Slyngvæxter og Blomster, Lyng, Mos og Bregner. Den smukkede af Kløfter, Storedal, som nu delvis er ødelagt ved vandalsk Stenhuggeri og ved Anlægget af den nye Jernbane, ender i den prægtige Badestrand Sandkaas, hvor der nu er Badehotel og oppe i Klipperne Landsteder og Haver. Men dengang var Egnen ganske ubeboet; kun en enlig Bautasten vidnede om, at her fordum havde rørt sig Liv, og en græssende Ko eller et Par Faar skræmmedes op ved den uvante Lyd af Menne-skefjed.

Op i Landet skraaner Vejen til Hasle mod Ols Kirkes hvide Rundbygning, 1/2 Mil borte. Til højre ser man indmod den brune, couperede Slotslyng, til venstre over frodige Agre og spredte Bøndergaarde, omgivne af deres smaa Lunde, ned til Tagene i Allinge paa Randen af Havet, og fjernt ude i dette til Christiansøs hvide Fæstningsmure og Taarne, der i Belysning af den nedgaaende Sol kunne tage sig ud som et helt Fata Morgana. Halvvejs til Ols Kirke ligger lavt under Landevejen Hullegaarden med sin Have og Dam, hvor vi ogsaa havde Omgangsvener i Proprietær Hullegaards Familie. Undertiden kørte vi med Fader til Retsmøder i Hasle og besøgte Byfoged Lassens, Fuldmægtig Møllers og den begavede, men højst excentriske Præst og Filosof Magister Adler, der bl. a. har udgivet en af de tidligste bornholmske Ordsamlinger. En sjelden Gang kom vi til Rønne, som i al sin Fordringsløshed gjorde et helt hovedstadsagtigt Indtryk paa mig, der ikke kendte til to Etages Huse, Vinduesudstillinger o. s. v., og med Forbauselse saa de svære Robbefangere, der hørte hjemme her og udenfor Fangsttiden laa halvt aftaklede i Havnen. Jeg mindes ogsaa at have overværet en Mønstring af Bornholms Væbning, som dengang kun gjorde Tjeneste paa Øen selv. Det forekom mig som et imponerende militært Skuespil, skjøndt Tønen var ganske borgerligt gemytlig, naar den indfødte Ritmester satte sig i Spidsen for Escadronen og commanderede: „Naa i Guds Navn, Kara (Karle), Pijwarna idå Moijn! (Piberne ud af Munden), Håred ujnne Hattana!“

Den hyppigste Udflugt gik til Hammershus's Ruiner. Vejen fører over Sandvig og derfra mellem Slotsvangegaards Smaaskove og Hammersøen, som fylder næsten hele Bredden af Øens Nordspids. Lige ned i den sænker sig Hammerens høje mørke Fyrbakker med Ørnebjergs og Stejlebjergs prægtige Klippesider, dengang endnu ikke forvandlet til Grus og Ur ved det Stenhuggerraseri, som en Tid hærgede denne Del af Bornholm. Da Borgmester Marckmann i Allinge i sin Tid fik Hammeren solgt til tyske Spekulanter, mente han derved at drive Allinge og Sandvig op til blomstrende Byer. I Virkeligheden er Indbyggertallet ogsaa steget til det 4—5 dobbelte, men væsentlig gennem Indvandring af en Proletarbefolkning, der har ødelagt den tidligere Idyl og tyngtet paa Skole- og Fattigbudget, saa Byerne høre til de højst beskattede i Danmark. — Hammeren kronas af det hvide Fyrtaarn, dengang et tarveligt Lampefy, ikke som i vore Dage et Linsefy af første Orden, der med sin

Filial paa den lavere Sandhammer kaster sine Straaler ud over hele Hammervandet lige over til Sverige. Længere oppe mod Slottet rejser sig nu Blanchs Hotel i sin Park, og tyske Turister havde planlagt en hel Villaby, „Neu Berlin“. Terrænet er dog i senere Tid ligesom Stenværkerne og Hammerhavnen heldigvis gaaet over i dansk Eje eller ved Servituter sikret mod Bebyggelse. I min Barndom laa der kun paa det nuværende Hotel Hammershus's Plads lige under Slottet et Par Bondegaaarde, hvor en sjelden Turist kunde slaa sig ned om Sommeren. Men uforandrede er de stolte Mur og Taarnruiner paa den stejle, rigt bevoxede Fjeldknude mellem Sæne- og Møllebugten, der falder brat af mod den blanke Østersø. Ruinen er jo ofte nok beskrevet; for mit Vedkommende kan jeg kun sige, at saa ofte jeg har gjenset den, selv efter Besøg ved Rhinen og Donau, i Schweiz, Sydfrankrig og Italien, har den gjort det samme vældige og imponerende Indtryk, som da jeg saa den første Gang som Barn og siden tidt i Drømme.

Hjemvejen til Allinge kunde saa lægges tværs ind over Landet ad Stier gennem Lyngen og et Par Smaalunde, hvor Fjeldstavnene, de bornholmske Nattergale, sang omkap i Sommeraftener.

Naturligvis var Tilværelsen saare stille og ensformig paa et saa afsides Sted. Skuespil, Caféer, i det hele offentlige Liv kjentes knap af Navn, og Selskabeligheden var saare tarvelig og indskrænket, men derfor kunde Humøret godt være højt oppe, naar den trohjertige bornholmske Gildeskaal:

God Vind for den som sejler,
Og Ja for den, som bejler,
Og Penge i Lommen
paa den fattige Mand.

lød ud i Aftenen fra et oplyst Hus. Af Embedsmænd var der i Allinge foruden Fader kun Toldcontrollør Lorentzen og Districtslæge Prieme, som senere bosatte sig paa Frederiksberg, hvor en Vej endnu bærer hans Navn.

Præsten boede oppe [ved Ols Kirke ifølge de særegne Forhold paa Østbornholm, hvor Byerne er Annex til Landsognet. Det var en Begivenhed, naar Fader i Anledning af Skovrider Fastings Besøg fra Almindingen tog et Par Flasker bajersk Øl frem gennem Kjældertrappen i Spisestuens Gulv. Den da endnu nye og sjældne Drik forekom mig som en Nectar, naar vi fik Lov at smage den. Besøg ude fra Verden var yderst sparsomme; særlig erindrer jeg Ankomsten af min Moders Brødre, Obersterne Lønborg, nærmest fordi de medbragte en hel Hær af Tinsoldater til os.

Men lidt kan jo mere Børn, og det var allerede en Fest at vaagne en Vintermorgen og finde hele Gaarden fyldt med Snedriver, der naaede op paa Vinduerne og forenede sig med Istapperne fra Taget. Saa maatte vi ud med Skovl og Kost og bane Stier over til Udhusene mellem Snemure, der naaede os Børn over Hovedet. Fastelavnsmandag red de unge Karle udklædte rundt i Byen og lod sig tractere. Toget fyldte hele Gaarden og sluttedes af en Nar, hvis grovkornede Løjer dog mere forskrækkede end morede Børnene. Om Sommeren var der af og til Fest i „Bagerens Skov“, en Skovkløft lige udenfor Byen, ovenfor den nuværende Kirkegaard. Ved Hjælp af en Lirekasse, en Karusel, et Par Beværtingstelte og nogle culørte Lamper arrangeredes der da en Slags Tivoli efter fattig Lejlighed.

(Forts.)